

Kammarimjelle *Melampyrum cristatum*

Rødlistet art

Kammarimjelle er en varmekjær art med en sørøstlig utbredelse i Norge. Arten er knyttet til tørre enger, beiter og krattskog på baserik grunn. Kammarimjelle er trolig tilpasset slått og moderat beite, og greier seg ikke så bra i dagens landbruk.

Status

Kategori sterkt truet (EN) i Norsk rødliste for arter 2010.

Utbredelse av kammarimjelle. Åpne prikker er forekomster som er gått ut, svarte prikker er intakte forekomster.

Kjennetegn

Kammarimjelle hører til snylterotfamilien. Tidligere hørte den til maskeblomstfamilien, men nyere DNA-undersøkelser har plassert den i snylterotfamilien. Slekta marimjelle er ettårige halvparasitter som snylter på røttene til andre planter. Det finnes tre marimjellearter i som opprinnelig hører til floraen i Norge: Stormarimjelle, småmarimjelle og kammarimjelle. Stormarimjelle og småmarimjelle er vanlig i om lag hele landet. I tillegg finnes det en hageflykting som er i ferd med å etablere seg i naturen som heter blåmarimjelle. Alle artene har smale og motsatte blad som er hele eller noe tannete ved grunnen. Blomsterbladene er sammenvokst til en krone som ender i en hjelmforma overleppe og en treflika underleppe som er lengre enn overleppa. Kammarimjelle har purpurrod krone med en gul underleppe, og blomstrene står i fire rekker i et tett aks. Bladene under blomstene kalles støtteblader og er ulike de andre bladene i form og farge. De er purpurøde og taggete omtrent som en kam, derav navnet. En sjelden gang er hele krona og støttebladene lysegul. De andre artene er ikke så iøyenfallende som kammarimjelle og har alle gul krone med alle blomstene overveieende til én side i et glissent aks, og støttebladen er om lag like de andre bladene.

Utbredelse

Kammarimjelle har en sørøstlig utbredelse i Norge, og er utbredt rundt Oslofjorden. Arten er i dag kjent fra Fredrikstad og Rygge i Østfold, Horten, og Larvik og Nøtterøy i Vestfold. Kammarimjelle er utbredt i store deler av Europa med unntak for lengst mot sør, vest og nord, og med unntak for Belgia og Nederland. Utbredelsen strekker seg østover til Kasakstan og Vest-Sibir. Arten går noe lengre mot nord i Russland enn den gjør i Skandinavia, med Arkangelsk

som den nordligste utposten.

Biologi

Kammarimjelle er varmekjær og vokser i åpen naturmark av typen veldrenert grunnlendt kalkmark, og i kulturing av typen kulturmarkskalkkant. Den har vært knyttet til baserik grunn, tørre enger, beiter og krattskog og synes å ha vært helt avhengig av moderat beite. Blomster produseres mer eller mindre hele sommeren. Kontrasten mellom støtteblad og krone hjelper insekter å finne veien til blomsten og pollenet, og det er trolig humler som i hovedsak pollinerer kammarimjelleblomstene. Hvis krysspollinering ved hjelp av insekter ikke skjer, så vil pollentrådene bevege seg til de treffer arret slik at planten befrukter seg sjøl. I veskthus er dette blitt observert 4-7 dager etter at blomstene har åpnet seg. I hver kapsel dannes det 80-300 frø. Frøene spirer tidlig om våren og frøplanter tåler moderat med frost, og fullvokste planter er ofte døde lenge før den første frosten setter inn høsten. Det virker som at antall frø som spirer øker med mye nedbør. En rekke vertsarter er kjent, deriblant flere gress.

Kammarimjelle fra Værne kloster i Rygge i Østfold.

Bestandsstatus

Kammarimjelle vurderes som sterkt truet (EN) på grunn av få kjente individer og et begrenset utbredelsesareal i kombinasjon med pågående tilbakegang. Arten har nå trolig bare 5 forekomster, og med få individer per forekomst. Arten er en ettårig plante med tildels store fluktuasjoner i bestandstørrelse fra år til år, noe som gjør den mer utsatt for utdøing. I tillegg er habitatene i ferd med å gro igjen. Tidligere har kammarimjelle hatt en viss utbredelse på Sørøstlandet fra Oslo-området sør til Fredrikstad i Østfold og Kragerø i Telemark med omlag 11 dokumenterte forekomster. I de siste årene er kammarimjelle bare dokumentert fra fem lokaliteter, men det er mulig at det fortsatt finnes ytterligere én eller to forekomster. Kammarimjelle er trolig en gammel slåtteart som dro fordel av moderat slått og beite. I dagens landbruk med enten mangel på beite eller for sterk beitetrykk greier den seg dårlig. En annen trussel mot kammarimjelle er nedbygging.

Referanser

Fægri, K. & Danielsen, A. 1996. Maps of distribution of Norwegian vascular plants. III. The southeastern element. Fagbokforlaget, Bergen. 129 + 40 s.

Horrill, A. D. 1972. *Melampyrum cristatum* L. Journal of Ecology 60: 235 –244.

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European vascular plants north of the tropic of cancer. I-III. Koeltz Scientific Books, Königstein. 1172 s.

Høiland, K. 1985. Planter i fare. Truede og sjeldne planter i norsk flora. Aschehoug, Oslo. 142 s.

Jonsell, L. 2000. Artfaktablad *Melampyrum cristatum* korskovall. ArtDatabanken, SLU.
http://snotra.artdata.slu.se/artfakta/SpeciesInformationDocument/Melampyrum_Cristatum_1897.pdf

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora, 7. utgåve ved Reidar Elven. Det norske samlaget, Oslo. 1230 s.